

Vajda László: Nagy magyar utazók

Művelt Nép Könyvkiadó

Történelmünk haladó hagyományaihoz a nagy magyar utazók életműve is hozzátartozik. A tudományos megismerés előbbrevívói, a földrajz és néprajz fejlesztői között számos magyar utazó ért el maradandó eredményeket. A népellenes úri Magyarország azonban tevékenységüket nem támogatta, sőt nem egyszer egyenesen hátráltatta. Ennek oka nemcsak az volt, hogy az uralkodóosztály elhanyagolta a tudomány istápolását s lenézte a tudósokat, hanem az is, hogy az utazók és felfedezők majdnem mind haladó gondolkodású, szabadságszerető emberek voltak. Népi demokráciánk feladata, hogy lerázva művükről a feledés porát, a dolgozók elé tárja eme, a reakció által méltatlanul a homályba szorított kiváló férfiak alakjait és tetteit. Ezt a célt szolgálja Vajda László most megjelent könyve is.

Vajda szeretettel foglalkozik hősei életével. Számos ismeretlen, vagy kevésbé ismert részletet is közöl életükről. Megmutatja, hogy milyen sok nehézséget kellett leküzdeniök, mily nagy akadályokat állított eléjük a rideg természet, vagy koruk társadalma, de legtöbbször mind a kettő.

Látjuk, mint érlelődik meg KÖRÖSI CSOMA SÁNDORBAN, a szegény székely diákban az elhatározás, hogy tudományos fényt derítsen a magyar nép homályos eredetére. Végigkísérjük küzdelmes útján, a tudomány útvesztőjén ép úgy, mint Ázsia veszélyes sivatagjain, hegyein-völgyein keresztül. Ott vagyunk vele a föld legmagasabb fekvésű országában, a rejtélyes és zord Tibetben, ahol egyszerű, nélkülözésteli életmódban, éveken át gyűjti a buddhizmus irodalmát és szerkeszti úttörő jellegű szótárát, hogy közelebb kerülhessen nagy életcéljához. Megismerjük mély tragédiáját, hogy mint használja ki az angol gyarmatpolitika és mint hagyja magára hazájának uralkodóosztálya.

A hazája, népe utáni sóvárgás szövi át a nagy Afrika-felfedező, MAGYAR LÁSZLÓ életét is, akinek felfedező munkáját lépten-nyomon akadályozza a brit és portugál hódításvágy, a tőkés „eredeti akkumuláció“ által nagyrafejlesztett rabszolgakereskedelem. Idegen égőv alatt, reménytelenül hal meg és tudományos hagyatékával épp oly kevésbé törődik a magyar uralkodóosztály Tudományos Akadémiája, mint Csomáéval.

REGULY ANTAL élete is tragikumba fordul. Felkutatja a magyarság finn-ugor testvérnépeit és hatalmas lépéssel viszi előre a néprajzot és nyelvészetet. Nehéz munkájában baráti kézzel segíti az orosz tudomány. Idehaza azonban nem segítik, — életművét a kidőlt hős helyett másoknak kell befejezni. Emléktáblát sem a Horthy-korszak osztálytudománya állít neki, hanem népe gyűjtése.

XÁNTUS JÁNOS, az emigráns 48 as forradalmár főként Észak-Amerika földrajzára és néprajzára nézve tett fontos felfedezéseket. Az egykori munkás, akit Eötvös József „túlszerény, büszke és nyíltszívű“ jellemnek ír le, fájdalommal vegyült haraggal figyeli meg az amerikai tőkés világ embertelenségeit, az indiánok terv-

szerű kipusztítását. Hazatérve, hát-
terbe szorítja a Tisza Kálmán i-
dzsentrivilág áltudományja és halála
épp oly tragikus mint Regulyé.

TELEKI SÁMUEL nagy érdeme,
hogy felderítette Afrika térképének
utolsó nagy fehér foltját. Származá-
sánál fogva munkájában nem gátolták
azok az ellenséges osztályszempontok,
melyek magyar elődei életét megmér-
gezték, de annál nagyobb harcot kel-
lett vívnia az ellenséges természettel.
Életműve becses a haladó tudomány-
nak is.

A könyvnek kétségtelenül legro-
konszenvesebb alakja BIRÓ LAJOS,
az új-guineai utazó. Nem csak tudomá-
nyos értékében, de igaz emberi
magatartásában is a nagy orosz tu-

dósra, Mikluho-Maklájra emlékeztet.
Leleplezi az imperialista gyarmato-
sítók gonosz tetteit és szíve minden
melegével a bennszülött „tamol“, a
még kőkorszakban élő pápua nép mellé
áll, akinek „kicsiny társadalma min-
den eméleletet megcsúfol, mert van
köztük erkölcs és szeretet vallás nél-
kül és rend, béke, törvények és rend-
őrség, szabadság örök nélkül.“ Mon-
dani sem kell, hogy ez igaz ember
sorsa is tragikussá vált itthon, az urak
földjén.

Vajda könyve nemcsak azért jó,
mert népünk tudományos nagyjait
ismerteti meg velünk, hanem azért is,
mert sok tudást is terjesztve, egyben
vádirat a tőkés osztálytársadalom
ellen. A. F.

Várkonyi Ágnes: **Vak Bottyán**

(Történelmi Társulat sorozat)

Művelt Nép Könyvkiadó

*A Rákóczi-hagyományok a szabadság-
szeretet hagyományai. „Rákóczi Ferenc
sharca a „Pro Libertate“, a „Szabad-
vágért“ jelszó alatt folyt s ezért rokonszen-
vezett vele az akkori haladó Európa“ —
ny: a Rákóczi elvtárs. A kuruc népi hagyomá-
nyok találkoznak itt egy hatalmas, az
egész nemzetet átfogó szabadságharc heroiz-*

*nyek pedig igen örvendeztek azon, hogy a
híres törökverő hős is a szabadságharc
ügye mellé állott. Ez a legendáshírű katona
— később Rákóczi leghűbb és legvitézesebb
tábornoka — Vak Bottyán volt.*

*„Rákóczi az elnyomott parasztságra tá-
maszkodott — mondotta Farkas Mihály
elvtárs az MDP II. Kongresszusán. —
Legtehetségesebb harcos segítőtársa Vak Bot-
tyán, a jobbágyból lett tábornok volt.“
Vak Bottyán a kuruc katona mintaképe,
akinek személyes hősiessége sokszor dön-
tötte el a csaták sorsát. Különösen az
1707-es dunántúli hadjáratával írta bele
nevét a magyar hadtörténelembe, melyről
még az ellenség, Savoyai Jenő is elismeréssel
nyilatkozott.*

*Hogyan sikerült mindez Bottyánnak? Mes-
teri taktikája, hadviselésének újszerű, a
császáriak előtt eddig ismeretlen módja
sokban hozzájárult a győzelemhez, de a
kuruc zászlókat Dunántúlon 1707-ben első-
sorban a nép áldozatkészsége vitte diadalra.
A jobbágyok szorosán együttműködött Bot-
tyánnal, a labancnak ellensége volt minden
falu minden lakosa s ha a rosszul fegyverzett
kuruc katonasággal talán meg is tudott
volna birkózni a gyakorlott német drámádia,
a nép ellenállásán minden ereje megtört.
Csak a nép szeretetétől támogatva tudta
Bottyán megvalósítani haditervét. Vak Bot-
tyán dunántúli hadjáratával és egész kato-
nai pályafutásával bebizonyította, hogy szo-
ros összefogásban a föld népével még hatalmas
eredményeket érhetünk el, és a szabadság-
harc ügye — amíg a népre támaszkodik —
legyőzhetetlen. — só —*

*musával. Ezeknek a kuruc hagyományoknak
egyik legdicőségesebb alakjáról szól Várkonyi
Ágnes könyve.*

*A Rákóczi-szabadságharc második esz-
tendőjében egy öreg katona jelent meg a
kuruc táborban. A fejedelem ismervén vitézi
hírét, tábornokká nevezte ki, a szegénylegé-*